

Haan, M de, B. de Boer en S. J. Keuning, **Econologische statistiek**, in ESB, 15 maart 2001, 86^e jaargang, nr. 4299, p. 14-16.

Onderwerp: Het gehanteerde welvaartsbegrip uitgedrukt in het Bruto Binnenlands Product – BBP

Bron...

Kritiek/probleem

Het stelsel van nationale rekeningen richt zich voornamelijk op de economische boekhouding waarbij milieueffecten van productie en consumptie voor een belangrijk deel achterwege blijven. Er is dringend behoefte om het verband tussen productiegroei en milieuverslechtering met kwantitatieve maten te meten: econologische statistiek (14).

Voorstellen

Kwantitatieve meting is in aangelegenheden van milieu en economie aangewezen en goed mogelijk omdat iedere productie- of consumptieactiviteit op een of andere wijze afhankelijk is van het gebruik van materiaal, energie en ruimte (fysieke stromen). Tegelijk bepaalt dit gebruik in belangrijke mate de kwaliteit van het milieu.

Er zijn verscheidene stelsels ontwikkeld die deze fysieke samenhang tussen milieu en economie zichtbaar maken. En omdat, zoals al gezegd, in nationale rekeningen milieueffecten van productie en consumptie voor een belangrijk deel achterwege blijven, heeft de milieu-accounting van het CBS zich gericht op het zichtbaar maken van milieuverliezen binnen het systeem van nationale rekeningen. Dit heeft bij het CBS geleid tot het systeem van de NAMEA (National Accounting Matrix including Environmental Accounts). NAMEA is binnen het CBS ontwikkeld, krijgt navolging in andere Europese landen en is als specifiek hoofdstuk in een handboek van de Verenigde Naties verschenen (14).

Het artikel bespreekt verder de NAMEA en (heel kort) het Duurzaam Nationaal Inkomen (dni) dat in het kader van de NAMEA is ontwikkeld. Omdat het volgende te inventariseren artikel uitvoerig ingaat op het dni beperken we ons hier verder tot de NAMEA.

De NAMEA voorziet dus in een stelselmatige uitbreiding van de nationale rekeningen met milieustatistieken. Deze statistieken geven een overzicht van de wijze waarop productie- en consumptieprocessen in de Nederlandse economie gebruik maken van grondstoffen en de uitstoot van afvalstoffen (fysieke stromen / fysieke economie). Dit milieugebruik wordt vervolgens samengevat in een beperkt aantal indicatoren van milieuthema's.

De NAMEA draagt in twee opzichten bij aan het beschrijven van de fysieke economie. Allereerst zijn nationale rekeningen-definities zeer bruikbaar voor de afbakening van het milieugebruik dat behoort bij een nationale economie. En vervolgens biedt de NAMEA een statistisch kader dat geschikt is voor allerhande analyses. Dit laatste wordt als volgt toegelicht:

1. De NAMEA beschrijft – zo kunnen we samenvatten - het milieugebruik in relatie tot de economische structuur van een land. Daarbij staat voorop in welke bedrijfstak of bij welke consumptieactiviteit de milieuvervuiling wordt veroorzaakt. Aldus kan bijvoorbeeld ook de milieuvervuiling in het land van herkomst van geïmporteerde producten meegeteld worden bij het land van bestemming (hierachter schuilt de vaak gehanteerde gedachte dat milieudruk wordt veroorzaakt door de eindgebruikers van de producten). Het omgekeerde geldt uiteraard ook voor de export. Zo kan de toerekening van vervuiling aan eindproducten bijdragen aan kennis over directe en indirecte milieulasten in relatie tot verschillende consumptiepatronen.
2. Zo'n samenhangende beschrijving kan ook worden aangewend om de effecten van structuurveranderingen in de Nederlandse economie te analyseren. Zo heeft bijvoorbeeld de economische groei een opwaartse druk op de vervuiling, terwijl efficiëntieverbetering een neerwaarts effect heeft. Ook het effect van de veranderende samenstelling van het productie-

en consumptiepakket kan zichtbaar worden gemaakt. Zo blijkt bijvoorbeeld de overgang naar een diensteneconomie in ons land nauwelijks geresulteerd te hebben in een aanmerkelijk mindere milieuvervuiling (14 en 15).

De vermindering van milieudruk is geen doel op zich. Uiteindelijk gaat het om een blijvende ontkoppeling tussen productie(groei) en milieuaantasting. Dit is het geval bij duurzame economische ontwikkeling, opgevat als een ontwikkeling bij een voor altijd constante beschikbaarheid van milieufuncties ofwel gebruiksmogelijkheden van het milieu. Milieurekeningen moeten daarom niet alleen weergeven hoe veranderingen in productie en consumptie zich verhouden tot veranderingen in de druk die zij op het milieu uitoefenen, maar vooral hoe die veranderingen in milieudruk vervolgens resulteren in veranderingen van de milieutoestand en hoe groot de afstand tot de duurzame milieutoestand is. Hierbij is aangewezen het gebruik van duurzaamheidsnormen voor de milieudruk, duurzaamheid in de zin van het behoud van milieukapitaal op langere termijn. De gebruiksnormen kunnen met milieumodellen uit de toestandnormen worden afgeleid. Bijvoorbeeld uit de benodigde dichtheid van de ozonlaag kunnen normen worden afgeleid voor het gebruik van fossiele brandstoffen.

De afstand tot de norm voor duurzaam milieugebruik kan per milieuthema worden weergegeven door de fysieke NAMEA-indicator voor het werkelijke milieugebruik te delen door de norm (bijvoorbeeld het werkelijk gebruik van fossiele brandstof te delen door het gewenste /genormeerde gebruik met het oog op een duurzame ozonlaag). De uitkomst geeft dan de relatieve afstand tot duurzaamheid aan voor het betreffende milieuprobleem. De zeggingskracht van de indicatoren voor de verschillende milieuproblemen kan verder worden versterkt en verbeterd door ze in één indicator samen te brengen. Dan ontstaat de “gemiddelde duurzaamheidsindex” (15 en 16).